

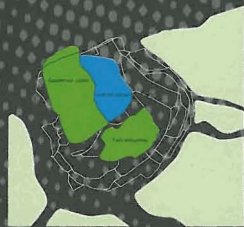
Landschapsplan Voormalig Eiland van Cadzand

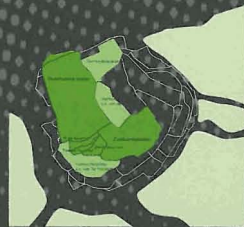
Landschapsplan Voormalig Eiland van Cadzand

West Zeeuwsch-Vlaanderen tekent zich scherp af als groene oase te midden van een sterk verstedelijkte delta. Het gebied ten noorden van de Vlaamse stedenrij onderscheidt zich door relatieve rust en ruimte en een rijkdom aan landschappelijke en cultuurhistorische relictten. Het landschap is getekend door een eeuwenlange strijd met de zee. Een strijd met vele erfenissen, zo ook het voormalig Eiland van Cadzand.

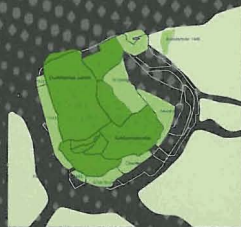
Contouren van het eiland van Cadzand en Zuidzande in relatie tot vroeg-middeleeuwse kaden, laat-middeleeuwse kaden en rand

periode 1375-1398

periode 1398-1404

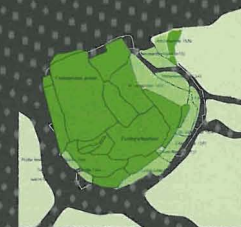
periode 1404-1450

periode 1450-1530

periode 1530-1532

periode 1532-1570

periode 1570-1612

periode 1612-1640

periode 1640-1700

periode 1700-1802

periode 1802-1850

periode 1850-1900

watersnood van 1953

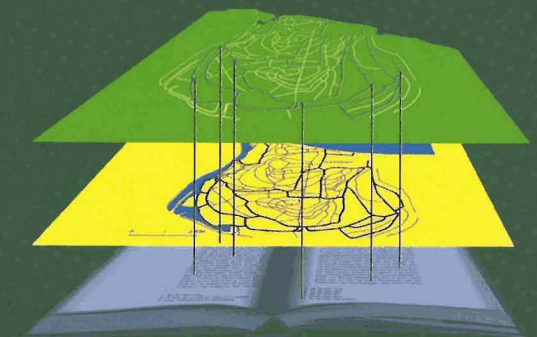
huidige dijkstructuur 2001

Ten opzichte van de veel jongere, rationeel opgezette Renaissancepolders leent dit voormalige eiland zich uitstekend voor een vergaande menging van functies. Het eiland kan zich ontwikkelen van louter een productie-landschap naar een landschap met ruimte voor recreatie, natuur en landbouw, tezamen de motor van de West Zeeuwsch-Vlaamse economie. Met een integrale aanpak, waarbij wordt gezocht naar combinaties van landbouw, recreatie, natuurontwikkeling en ruimte voor water kan de attractiviteit van het gebied sterk worden verhoogd.

Met het plan voor het voormalig Eiland van Cadzand komen geschiedenis en toekomst in elkaars verlengde te liggen. Vandaag de dag is nauwelijks zichtbaar dat het voormalige eiland één van de oudste polderlandschappen van West Europa vormt. Schaalvergroting in de landbouw, de daarmee samenhangende ontwatering van gronden en het verdwijnen van beplanting heeft het gebied historisch gezien geen goed gedaan. Hetzelfde geldt voor recreatieve ontwikkelingen aan de kust en de vaak daarmee samenhangende uitbreiding van dorpen. Er is een schril contrast ontstaan tussen het beeld vanuit de lucht en de beleving van het landschap op ooghoogte. Vanuit de lucht is de rijke geschiedenis van kleine vroeg middeleeuwse polders tot de recente polders uit de vorige eeuw nog goed herkenbaar. Op ooghoogte zijn de oudste sporen nagenoeg onzichtbaar en dreigt het landschap haar kenmerken van een eeuwenlange strijd tegen de zee zienderogen te verliezen. Alleen nog de namen in het landschap herinneren aan de oude zeearmen, geulen en zandbanken.

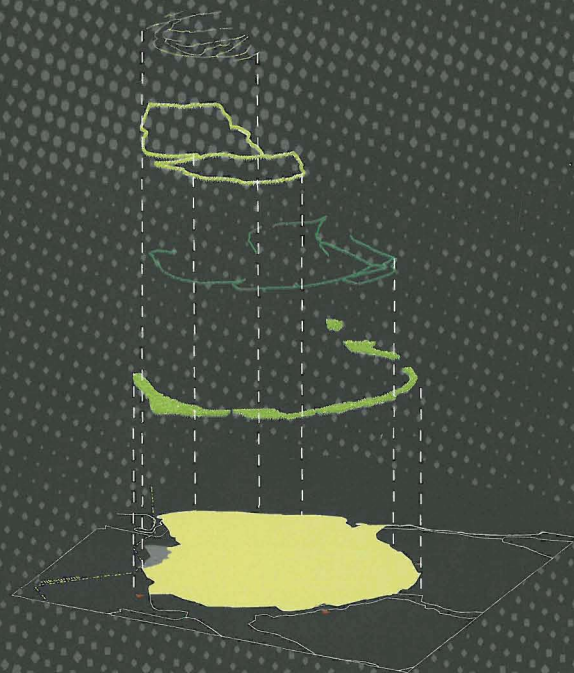
Het West Zeeuwsch-Vlaamse landschap wordt gerevitaliseerd door hedendaagse wensen ten aanzien van gebruik en beleving van het landschap te verbinden met de kwaliteiten van het landschap als herinnering. Structuren die in de loop van de eeuwen hun waarde hebben bewezen worden drager van het landschap. Een sterk kader waarin belangrijke historische aspecten zijn opgenomen biedt tevens ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en is de garantie voor een duurzaam landschap. Aan de hand van de landschapsopbouw wordt een aanpak voorgesteld in vier onderdelen: de vroeg-middeleeuwse kern van de oude eilanden, de laat-middeleeuwse schillen, het assenkruis en de rand van het voormalige eiland.

Projectie van de vroeg middeleeuwse beginnen uit de inventarislijst van de Sint Baafs uit 1227 via de kaart van Pourbus uit 1560 op de hedendaagse digitale topografische kaart

Vroeg-middeleeuwse polders

Het lijkt bijna tegenstrijdig, maar de kernen van de oudste eilanden (Cadzand en Zuidzande) zijn de relatief meest open delen in het landschap. Zowel het 'eiland-gevoel' als het feit dat deze kernen bestaan uit de oudste polders van West-Europa is door deze openheid nagenoeg niet merkbaar. De inzet is om de kernen zo te transformeren, dat dit wél beleefd kan worden, zonder dat het landschap verandert in een besloten ruimte. De grenzen uit de vroege Middeleeuwen worden leesbaar wanneer ze meer zijn dan alleen een kanaal, een sloot of een perceelgrens. Aan het netwerk van verharde en onverharde wegen wordt een stelsel van paden toegevoegd, waarmee de vroeg-middeleeuwse kaden met hun karakteristieke krommingen betekenis krijgen in het landschap. De contouren van de eilanden worden aangezet met hoog opgaande essen. De oude geul tussen de twee eilanden wordt van banale watergang weer opgewaardeerd tot een brede zone met water en nat grasland, daarmee ook een ecologische verbinding vormend tussen de laaggelegen Strijdersgatpolder en de rand van het voormalig eiland bij Retranchement.

Laat-middeleeuwse polders

In tegenstelling tot de vroeg-middeleeuwse polders zijn de laat middeleeuwse polders en dijken nog bijna intact in het landschap aanwezig. De schillen worden omringd door a-symmetrische oude zeedijken die voor een aanzienlijk deel met knotbomen zijn beplant. De knoestige bomen die bijna lijken te zijn overgewaaid uit de Middeleeuwen bepalen hier de sfeer. De aanwassen rond de oude kernen vormen schillen van steeds hoger gelegen langgerekte polders. Het feit dat elke polder een eigen grondwaterpeil kan hebben biedt perspectieven om tegemoet te komen aan diverse gebruiksmogelijkheden. Kwaliteiten zijn per polder te organiseren. De meeste polders zijn geschikt voor landbouw, een enkele voor andere functies.

Het plan is erop gericht zo eenvoudig mogelijk een leesbaar landschap te creëren. Als eerste kan het bijna ongeschonden netwerk van dijken worden gecompleteerd door op cruciale plekken enkele afgegraven dijken (de zogenaamde zaaidijken) in ere te herstellen. Met het herstellen van de dijklichamen wordt het netwerk van dijken weer volledig intact. De dijken krijgen een visueel ruimer profiel door langs de dijken een spuitvrije zone op te nemen. De herkenbaarheid van opeenvolgende aanwassen is te vergroten door de afwatering in relatie te brengen met de dijken en de sloten loodrecht op de dijk te positioneren. Per aanwas wordt een eigen dijkprofiel voorgesteld. Op die manier wordt voorkomen dat de diversiteit in het landschapsbeeld en het informele karakter van de dijken verloren gaat.

Assenkruis

De schaal van de polders uit de vorige eeuw contrasteert sterk met de middeleeuwse structuur van min of meer concentrische ringen. De hoofdwegen onttrekken zich aan deze ringen en vormen een functioneel assenkruis. Ze bepalen voor een belangrijk deel de beleving van het landschap op het voormalige eiland. De leesbaarheid van het landschap wordt sterk vergroot wanneer het aansnijden van de oude dijken door de hoofdwegen duidelijk zichtbaar wordt gemaakt. Om die reden wordt het contrast tussen de autoroute en de structuur van het oude landschap aangezet.

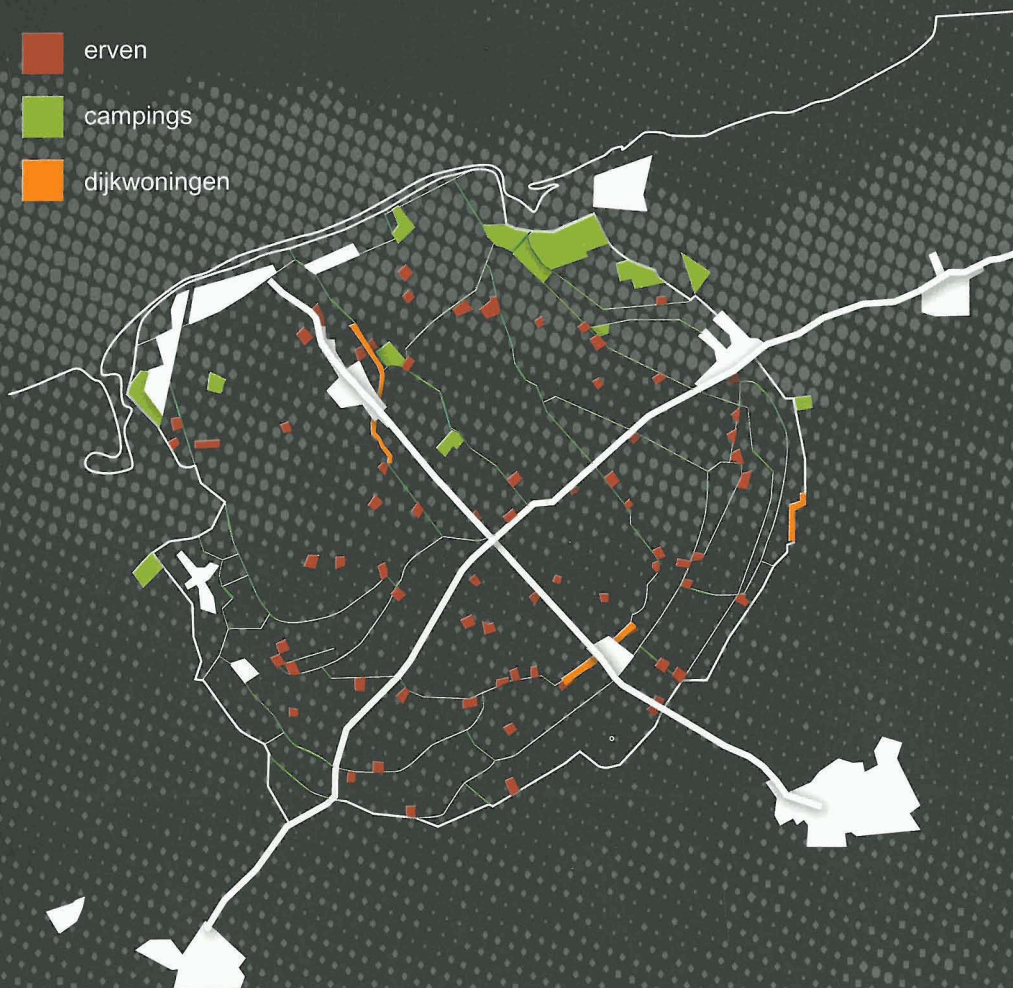
Een even groot contrast tussen de oude polders en de ingrepen uit de tweede helft van vorige eeuw wordt gevormd door het afwateringskanaal dat dwars over het hoogste gedeelte van het eiland is gegraven. Wat betreft het totale watersysteem in het gebied is het devies: met het water mee afwateren. Met dit devies in het achterhoofd is het afwateringskanaal over het Eiland van Cadzand niet meer functioneel. Zij kan worden omgevormd tot een lijn die zich onderscheidt in het landschap: een lineaire reeks met visvijvers. Het blijft daarmee een streep over het eiland, maar krijgt een nieuwe functie. Het wordt zelfs een attractie.

Ook duisternis is in een dergelijk landschap een vorm van kwaliteit. Met het 's nachts verlichten van de stille wegen is aan die kwaliteit voorbijgegaan. Het stille landschap kan weer donker worden door over te schakelen op 'verlichting op aanbod'.

De rand van het voormalige eiland

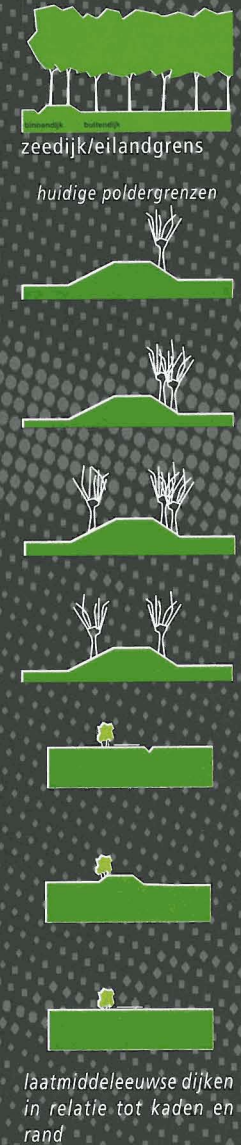
Extra aandacht is nodig om het voormalige eiland ten opzichte van de overige eilanden te positioneren. Het eiland dat vroeger - als vanzelfsprekend - werd omringd door water wordt weer herkenbaar gemaakt door de polders die tussen de oude zeedijken liggen herkenbaar te maken ten opzichte van de open polders op het eiland zelf. De over het algemeen iets hoger gelegen rand van het eiland wordt verdicht. De verdichting krijgt vorm in een schakering van bebouwing, beplante en open ruimtes. In deze zone is ruimte voor de ontwikkeling van 'boerenboscampings' en 'landschaps-campings' met vijf hectare natuurlijk gebied of bos. De groene gordel met plantages, productiebos en recreatie vormt een aantrekkelijke verbinding tussen kust en het binnenland. De gordel is niet overal even dicht. Ze strekt zich in een omtrekkende beweging uit van het natuurgebied Het Zwin naar het natuurreservaat De Zwarte Polder. De westzijde van de rand van het voormalige eiland - waaronder de meer recente en grotere Zwinpolders - blijft veel opener dan de oostzijde van de rand van het eiland. In de zone tussen Sluis, Retranchement en Cadzand-Bad is het belangrijk de huidige boomkikkerbiotopen te handhaven en waar mogelijk voorzieningen te treffen voor een aaneenschakelingen daarvan.

Eilanden in de ruimte

Door de verspreid in het landschap gelegen bebouwings-kernen en de erven aan te zetten met beplanting worden 'eilanden in de ruimte' gecreëerd. Bebouwing is nu veelal met de rug naar het landschap geplaatst, dat zou eigenlijk moeten worden omgedraaid. Aan de randen van de dorpen kan beplanting en doordacht geplaatste bebouwing voor een veel betere aansluiting tussen dorp en omringend landschap zorgen. De dijkwoningen vormen een schakel in de aanloop naar het landschap en leggen daarmee het accent op de beleving van het gebied. De essentiële karakteristiek van de dijkwoningen is leidraad voor de aan- of verbouw van een pand. Op strategische plekken rond de dorpen worden beplantingscomplexen voorgesteld, geïnspireerd op de boomgaarden die voor de oorlog nog op vele plaatsen in dit gebied aanwezig waren. Gestimuleerd wordt om de kwaliteit van de beplante erven te vergroten. Geënt op de opbouw van het boerenerv worden erven aan drie zijden met hoog opgaande bomen beplant. De bebouwing behoudt haar relatie met de omgeving doordat één zijde open blijft.

- verdichte eilandgrens
- openlandschap
- duingebied
- krek en kreekoevers
- watermachine
- verdichte eilandgrens
- populieren
- knotwilgen
- meidoornhagen
- erven
- boomgaarden
- regionale wegen
- dijken
- bossen

uitvoering

vroeg middeleeuwse kaden

maken van complete padenstructuur met wilde hagen erlangs, bestaande uit voetpaden, grintwegen en verharde wegen

rand van de oude eilanden Cadzand en Zuidzande versterken door ontbrekende schakel dijk te reconstrueren en hoog opgaande beplanting

killa

creëren van natte zone tussen de oude eilanden Cadzand en Zuidzande, brede watergang, oevers met flauw talud en dras weiland met wat struweel

killa

waterbuffer Strijdersgat, Den Drink en het herstellen van de natuurlijke uitwatering via de Zwarte Polder

laatmiddeleeuwse dijken

a-symmetrische dijkprofielen met knotbomen, per polder verschillend maken

assenkruis

doorgaande autoverbinding laten contrasteren met de structuur van de dijken en de dominante aanwezigheid van verlichting 's nachts

rand van het voormalig Eiland van Cadzand verdichten van de zone met daarin boomakkers, plantages en kernen

eilanden in de ruimte afhechten van de kernen in het landschap door enkele beplantingscomplexen op afstand

erven beplanten via stimulering aanleg erfbeplanting

LANDSCHAPSPLAN VOORMALIG EILAND VAN CADZAND

Colofon

OKRA landschapsarchitecten
Stieltjesstraat 76
3514 JD Utrecht

In opdracht van:

Gemeente Oostburg
Postbus 27
4500 AA Oostburg
tel 0117-45.70.00 · fax 0117-45.22.41
Voor meer inlichtingen: Tiny Maenhout
e-mail tmaenhout@oostburg.nl

Onder leiding van het projectteam:

Mevrouw C. Boliijn-Hertzberger, voorzitter (wethouder gemeente Oostburg)
Theo Aernoudts (Stichting Landschapsbeheer Zeeland), Rein Coster (IVN, natuurgids), Ineke Goossen (dorpsraad Cadzand),
Sjaak Herman (Natuurvereniging 't Duumpje), Adrie Provoost en Annemarie Westerweele (Waterschap Zeeuws-Vlaanderen),
Marcel van Wezel (Provincie Zeeland), Veronique Calus (landbouwloket West Zeeuwsch-Vlaanderen), Miranda de Lange (gemeente
Sluis-Aardenburg), Henk Schenk en Gerth-Jan Buth (Stichting het Zeeuwse Landschap), Gertje van der Krogt (Zeeuwse Milieu
Federatie), Madrileen van der AA en Henk Jonkers (DLG), Jochem Bus, Frans Sanderse en Tiny Maenhout (Gemeente Oostburg),

Het landschapsplan voormalig eiland van Cadzand maakt enerzijds deel uit van het Landschapsplan Streekeigen West Zeeuwsch-Vlaanderen, een uitwerking van de Structuurvisie West Zeeuwsch-Vlaanderen, anderzijds is het een onderdeel van het Interreg III B project S.A.I.L, een samenwerkingsproject tussen de Zeeuwse, de Belgische, de Noord Franse en de Zuid-Oost Engelse kust.

Het project wordt mede gefinancierd door de Europese Commissie, DG regio.

